

שלשמחה. וכשם שבריא את העולם היו הימים עם השבת שבעה כך תיקנו חז"ל ז' ברכות עם היין שהוא כנגד השבת שהוא צריך להתקדש ביין תחלה גם ימי השמחה הם שבעה, וכשם שאין שלמות השמחה בעולם הזה כך תיקנו לנו לומר שהשמחה במעונו לומר שהשמחה שאנו שמחין לא מאתנו היא אבל היא במעונו שלשם ברוך הוא, הוא הרקיע ששמו מעון ששם נהרי שמחה וששון, השם ברוך הוא יזכנו לאותו תענוג אכ"ר. וכשאני מקדש לחתן ומברך לחתן ולכלה אני מכוין החת"ן דא תפאר"ת והכל"ה היא המלכו"ת שהיא כנסת ישראל ומה שאני אומר ייי בעוזך ישמח מלך והוא החת"ן ויי נשמת הת"ת על כן ראוי לכוון כוונה זו עכ"ל.

פירוש ואומרים ברכות ופסוקים אלו ומזמור הללויה אודה יי בכל ליבב הכל משום ברכה וסי' טבא ומבואר בס"ה פ' לך לך באר היטב. הא מכשטא. תרגום כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל. ארי בכין תצליח ית אורחתך ובכין תכשיט. אשתך כגפן פוריה. נמשלו הנשים לגפנים לומר לך שיש גפן שיינה אדום ויש שיינה שחור ויש שיינה מרובה ויש

מברכין (אלא) אשר ברא בג' ימים רק שהשמחה במעונו אומר כל ג' כך הם דברי הרמב"ם ז"ל. והטור כתב באבן העזר סי' ס"א ומברכין אותה כל ז' אחר אכילה והוא שיהיו פנים חדשות. וכתב בעל הלבוש (בסימן ס"א ד – ז) אין מברכין ז' ברכות אלא בי' וחתן מן המנין אבל ברכת אשר ברא אין צריך עשרה אלא אפילו ג' בעינן כמזומן. כל ז' מברכין שהשמחה במעונו ואשר ברא ואלו ז' הימים מתחילין אחר ז' ברכות שבירך על הסעודה הראשונה בבית החתן ואין אומרים שהשמחה במעונו ואשר ברא כל ז' אלא כשמזמינים אחרים עם החתן אבל אם הוא אוכל עם בני ביתו אינו מברך אפילו אשר ברא וכן אנו נוהגין עכ"ל בקיצור.

הערה על ענין הנישואין לפי שהוא דוגמא לבריא את העולם, כשם שנברא העולם בעשרה מאמרות כך תקנו חכמים ז"ל ברכת הנישואין בעשרה גדולים ובני חורין מן הכתוב דכתיב ויקח בעז עשרה אנשים וכן קידוש האשה מן התורה דכתיב וקדשתם א'ת ש'נת ה'חמשים ר"ת אשה רמז לקידושי אשה מן התורה ותיקנו ברכת אשר ברא שיש בה עשרה לשונות

שיינה מועט, כך הנשים יש שדמיה מרובין ויש שדמיה מועטין ויש שדמיה אדומין ויש שדמיה שחורים וכל מי שדמיה מרובין בניה מרובין. כשמגיע על כן משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחבירך נותן אפר מוקלה בראש החתן והוא רמז לאבילות ירושלם דכתיב אם אשכחך ירושלם וכו' וכתיב אם לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי. ויש שנוהגין לשבר כוס כדי לשבור לבם שלא ישמחו יותר.

ואחר שמשלימין לברך החתן עומד גם הוא ומברך לקהל ואומר ברכתם אותי אלהים יברך אתכם שימחתם אותי אלהים ישמח אתכם. ומברך שהחיינו על מצוה

שהגיעה לידו ויש שאמרו שאין מברך שהחיינו על שילד לו בן ואמרו משל לנוטע אילן שאינו מברך שהחיינו עד שאוכל מפרותיו כך זה אינו מברך שהחיינו עד שילד לו בן. ולא כן הדעת כי הברכה עצמה על עשית המצוה ולא על הביאה כי כשיבוא עליה נקרא נוטע ואינו מברך שהחיינו אבל כאן מברך ולא עדיפי כלים חדשים מקידושי אשה שהקונה כלים חדשים מברך עליהן שהחיינו כשלוכשם והני מילי באשה ראשונה ובתולה אבל גרושה ואלמנה או גרוש או אלמון אין מברכין שהחיינו, שאינם זוגו אלא נפשות ענושות מן השמים כמו שביארו רז"ל עכ"ל.

גודל החיוב בשמחת חתן וכלה

אמרו רבותינו ז"ל "כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמח ועובר בחמשה קולות, ואם משמחו זוכה לתורה שניתנה בחמשה קולות.

ועיקר שמחת חתן תהיה כאשר יודיענו מה שגילו לנו רבותינו ז"ל שהנושא אישה מוחלין לו על כל עוונותיו (ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג) ויאמר לו ראה חיבתך לפני המקום שמוחל לך על כל עוונותיך, והוא אמר שאתה דומה למלך, שהכל חייבים בכבודך ורוצה בשמחתך וצויה עלינו מאד לשמחך..."

(פלא יועץ, ערך חתן)

תשובה מכת"י למהר"ר יוסף מסעוד זצ"ל מחכמי עי"ת צנעא לפני למעלה ממאתים שנה מחבר ספר הזכרון עה"ת (כת"י)

מבוא

תשובה זו בענין שבע ברכות שלא בבית החתן, למהר"ר יוסף מסעוד זצ"ל, מחכמי עי"ת צנעא לפני למעלה ממאתים שנה, מתוך קובץ שו"ת ופסקים כת"י הנמצא ברשותו של ידידנו הנכבד הר"ר אליהו קאצ'י יצחק הלוי הי"ו, ותשובה זו רואה אור בקובץ זה ברשותו האדיבה, ובאמצעות וסיוע ידידנו הנעלה הר"ר אדם בן נון הי"ו, ותשואות חן חן להם.

מהר"ר יוסף מסעוד זצ"ל נודע בתקיפות דעתו ובפסקיו המקוריים אשר פעמים עוררו עליו את ראשי קהילת צנעא וחכמיה בתקופתו. מפורסמת תשובת הדיין המובהק מהר"ר יחיא משרקי זצ"ל בשו"ת רביד הזהב (סי' ל') שבו תוקף בחריפות רבה את מהר"י מסעוד תוך עילום שמו, על כך שכתב קונטרס להתיר איסור חדש, ושם גם מובאת תגובת מהר"ר אברהם הלוי אלשיך שדחה דבריו מכל וכל. יעו"ש.

מהר"י מסעוד חיבר גם ספר הזכרון על התורה שאף הוא עדיין בכת"י. יש לציין שסיום תשובה זו הובאה בספר חן תורה (כת"י) למהר"ר יחיא ׳ יעיש אלהש זצ"ל, אב"ד צ'ובר מחוית, המרבה להביא מדברי מהר"י מסעוד בעיקר מספרו על התורה.

בתשובה זו בא לידי ביטוי הערצתו למרן הבית יוסף, וקנאתו לכללי הפסיקה בדברי מרן.

מעיון בגוף התשובה בה מוזכר מהרי"ץ זצ"ל בברכת החיים, והדיין מהר"ר יחיא בן מהר"ר יהודה צעדי בברכת נר"ו, מתברר שתשובה זו נכתבה אחר שנת תקס"ה שנת פטירתו של מהרי"ץ, ואינה מאוחרת משנת תקס"ח שבה

נאסף לח"נ מהר"י צעדי, כמש"כ בסערת תימן (עמ' קע"ג), העולה מזה שזמן כתיבת התשובה היא בין שנת תקס"ה לשנת תקס"ח. ענין זה של ברכת חתנים שלא בבית החתן נידונה רבות בדברי חכמי תימן, וראשית דברים בזה בשו"ת פעולת צדיק (ח"ג סי' רנ"ב), שהביא עדותו של מהר"ש מנזלי, והנהגת רבותיו כמוהר"ר יחיא עראקי הכהן, כמוהר"ר יוסף עראקי, וכמוהר"ר דוד משרקי, התיחסות מאוחרת יותר ישנה בדברי כמוהר"ר שלום בן סעדיה קורח זצ"ל בתשובתו שנדפסה בסוף ספר רביד הזהב עמ' קכ"ט, ובספר אוצרות תימן סוס"י ד', והובאה להלן, שו"ת חיי שלום למהר"ר יחיא הכהן סי' ב', שתילי זיתים למהר"ש עמר סי' ס"ב ס"ק כ"א, שו"ת חן טוב בדינים שבסוה"ס אות כ"ז בשם רבני הישיבה הכללית, והובא בענף חיים על ע"ח ברכות אות י"ב. גם חכמי הדור האחרון נדרשו לנדרון זה, מהר"ח כסאר בשם טוב פ"ה מברכות ה"ה, ומהר"י צובירי זצ"ל בויצבור יוסף בר ח"ד פי"ז.

ענין שבע ברכות של חתן

לסעוד בבית חבירו בתוך ז' ימי המשתה יש מברכים ז' ברכות^ג, ויש מברכים אשר ברא לבד^ד, ויש שאין מברכים כל עיקר^ה.

^ג כשיטת הראב"ד מובא בארח"ח הל' ברכת המזון סי' ס"א, העיטור, הר"ן סוכה כ"ה ב', ועוד.

^ד כ"כ הריטב"א כתובות ח' א' בשם התוס'.

^ה כן שיטת רוב הראשונים, התוס' סוכה כ"ה ב', רבינו יונה בשטמ"ק כתובות ז' ב', הרמב"ן הרשב"א הרא"ה הריטב"א כתובות

אמר הכותב שפל ונבזה בעיני כל שפל ורזה, ראה ראיתי כתות חלוקות בדורנו זה^א במשפטי התורה ומצותיה^ב, וזו אחת מהן בענין ברכת חתנים כשהולך החתן

^א לפי הנכתב במבוא כי תשובה זו נכתבה בין השנים תקס"ה - תקס"ח נמצא שכבר סמוך לפטירת מהרי"ץ וכנראה עוד בחייו נחלקו הכתות בזה.

^ב רומז למחלוקות נוספות שהיו בדורם, איסור חדש הנ"ל, ועוד.

מנהג זה¹, והלא הוא היפך דעת הרמב"ם ומרן ז"ל מרייהו דאתרין, והלכה ברורה בשולחן ערוך סי' ס"ב (ס"ה) וז"ל, מברכין ברכת חתנים בבית חתנים, והוא לשון הרמב"ם בפ' שני מהלכות ברכות (ה"ט), וכתוב הגהות מיימוני ודוקא בבית חתנים. ומרן ז"ל ג"כ כתב בפשיטות (סי' ס"ב סי"א) וז"ל, י"א שאם החתן יוצא מחופתו אפילו כלתו עמו והולכים לאכול בית אחר, אין אומרים שם ברכת חתנים. ע"כ.

ובודאי אפילו ברכת אשר ברא אין לברך אותה, וכל שכן שאר ברכות ושהשמחה במעונו שאין לברך אותם שאין שמחה אלא בחופה, והיא דעת הרא"ש ז"ל

¹ משמע מדבריו דאזלינן בתר הרמב"ם ומרן מרייהו דאתרין אף נגד המנהג, וכן נראה מדבריו בסוף התשובה שהקשה למה לא חשו לד' הי"א שהביא מרן לברך על שני כוסות ולהצריך פנים חדשות שמרבים בשבילם, אף שהוא נגד המנהג. אולם דעת כל הפוסקים לא כן, וכבר נאספו בענין זה דברים הרבה מחכמי זמננו ואין כאן מקום האסף, ודי אם נזכיר המנהג הפשוט בכל תפוצות ישראל ובכללם ארץ תימן לברך ברכות השחר אע"פ שלא נתחייב בהם, שהוא דלא כהרמב"ם ומרן.

ומנהג אבותינו ואבות אבותינו לברך לפני החתן כשסועד בבית חבירו כדין מה שהם חייבים לברך בביתו אם יש שם פנים חדשות מברכין ז', ואם לאו מברכין ברכת אשר ברא ושהשמחה במעונו, וכולם היו מסכימים במנהג זה ואין פוצה פה ומפקפק, וכבר כתב¹ החכם הדיין המפורסם מ"ו יחיא צאלח נע"ג שהוא מנהג קדום והביא בשם כמה פוסקים שמברכים אפילו בבית חבירו.

ועם כל זה לא נתיישב דעת החולקים בזמנינו זה, וזו היא טענתן, מה יושיענו

ח' א', או"ז סי' רצ"ט, המרדכי סוכה סי' תשד"מ.

ומוכח בדברי התוס' סוכה שאין מברכין אף ברכת אשר ברא, וכן מפורש ברמב"ן וברשב"א כתובות שאין מברכין אף ברכת אשר ברא.

¹ שו"ת פעולת צדיק ח"ג סי' רנ"ב, ושם מבואר שכן נתייסד המנהג גם בבית האדון הנשיא רבינו שלום כ"ץ עראקי במעמד בנו כה"ר יחיא מאריה דאתרין ואחיו כה"ר יוסף ומוריניו כה"ר דוד משרקי זכר כולם לברכה וגם היו בעוזרי המנהג. ושוב כתב מהרי"ץ כי מנהג זה לא חדש הוא שכן נזכר בדברי מהר"ש מגזלי באגרת הבשורות.

אחר כתבי כל זה שמעתי מפי החכם
הדיין מ"ו יחיא אלצעדי נר"ו בשם ב"י
שאינ לתלמידים לפלפל בדברי הפוסקים
עד שיראו מקום מוצא הדין ומצאתי
דבריו כנים סוף סי' ט"ז^ח וז"ל מרן בבית
יוסף, הרמב"ם דבר מלות קצרות
מדוקדקות אלא שרבינו יעקב רצה
להתחיל בלשון הר"ם ולסיים בלשון
הברייתא ובוזה נתן מכשול לפנינו
בלשונו לפלפל חוץ מן האמת. וכתבתי
זה ללמד דעת לתלמידים שלא ימהרו
לפלפל בדברי הפוסק עד שיראו מוצא
הדין. עכ"ל. גם זכרתי מה ששמעתי
מפי אדוני אבי נע"ג בשם סמ"ע^ט שכל
המורה הוראה מתוך השולחן ערוך
קודם שיעיין במוצא הדין ובבית יוסף
הרי זה ממחריבי עולם, שלא עשה ספרו

^ח אורח חיים.

^ט ל"מ בסמ"ע, אבל כ"כ מהרש"א חידושי
אגדות (סוטה כ"ב א') וז"ל: ובדורות הללו
אותן שמורין הלכה מתוך שו"ע והרי הם אין
יודעין טעם הענין של כל דבר אם לא ידקדקו
מתחלה בדבר מתוך התלמוד שהוא שימוש
ת"ח וטעות נפל בהוראותם והרי הן בכלל
מבלי עולם ויש לגעור בהן. ע"כ. והובא
בפתחי תשובה יו"ד סי' רמ"ב סק"ח. ועי' גם
בביאור הגר"א למשלי (י' ד').

(סוכה פ"ב סי' ח') וחכמי התוספות
(סוכה כ"ה ב' ד"ה אין) והמרדכי (סוכה
סי' תשד"מ) והרמב"ן (כתובות ח' א')
ורבינו הטור ז"ל (אה"ע סי' ס"ב),
ולכאורה נראה ג"כ שהיא דעת הרמב"ם
ז"ל, ומעתה נראה אעפ"י שיש סוברין
שמברכין, וכמו שכתב באר היטב וז"ל,
ועכשיו מברכין ז' ברכות אפילו במקום
דלא היה החופה ט"ז ומהר"ל ורבינו
נסים ז"ל וכו', אין מכאן ראיה לדידן
שהרי הרמב"ם והרא"ש ז"ל שהם שנים
משלשה עמודי הוראה סוברים שאין
לברך ברכת חתנים אלא בבית חתנים
בדוקא, ועוד נוכל לומר שדעת הרי"ף
ז"ל כדעת הרמב"ם שכתב, מברכים
ברכת חתנים. בבית חתנים בדוקא.

נמצא לפי סברא זו שדעת הרי"ף
והרמב"ם והרא"ש שהם שלשה עמודי
ההוראה, וחכמי התוספות והמרדכי
והרמב"ן ורבינו הטור ומרן כולם
מסכימין לדעת אחת שאין לברך,
ואעפ"י שיש פוסקים חולקים ואומרים
לברך במקום שנהגו לברך, הלא אמרו
חכמים ספק ברכות להקל, ושב ואל
תעשה עדיף.

גם הרי"ף ז"ל העלה כל הברייתות ובסוף כתב וז"ל, אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה וחתנים מן המנין, אלמא דסבירא ליה להרי"ף דהאיי בבית חתנים הנזכר בברייתות לאו דוקא אלא לאפוקי מדרבי יהודה, גם הרמב"ם ז"ל כתב בפרק שני מהלכות ברכות לשון הברייתא, ומדקדוק לשונו שכתב בכל סעודה וסעודה, נראה דבתר סעודה אזלינן שאוכלים שם החתן או הכלה^ב

אולם בשטמ"ק הביא תלמידי רבינו יונה בשם רבינו יונה שדייק מלשון זה דבעי בית חתנים וז"ל: ואומר מורי הרב נ"ר דמדקאמר מברכין ברכת חתנים [נדצ"ל בבית חתנים] משמע דדוקא במקום החופה מברכין ברכת חתנים אבל אם אנשי החופה אית לון בית ואוכלין בבית אחר ואין השמש מצרפן אין להם לברך ברכת חתנים ויש סיוע לזה במסכת סוכה. תלמידי הרב ר' יונה ז"ל וכבר כתבתי לעיל לשון רש"י ז"ל בזה. ע"כ.

^ב נקט בפשיטות דסגי באחד מהם או החתן או הכלה, ולכאורה זו שיטת הר"ן בסוכה וז"ל: וכך נוהגים היום לברך ברכת חתנים בכל אחת מבתי החתונה כל זמן שהחתן או הכלה הם שם. ע"כ. מבואר דסגי בחתן או בכלה, אמנם הריטב"א כתובות ח' א' כתב וז"ל והוי יודע שאין מברכין ברכת חתנים אלא במקום חופה

הקצר אלא כמו המפתח, ובפרט בשלחן ערוך חושן המשפט שקיצר יותר וסמך על הבית, ומפני כן נתתי אל לבי לדרוש ולתור בחכמה היא חכמת התלמוד הים הגדול.

ומקור הדין בגמרא כתובות דף ז' (ב') ת"ר מברכין ברכת חתנים בבית חתנים, ר' יהודה אומר אף בבית אירוסין, ובתר הכי גרסינן ת"ר מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה, אמר רב יהודה והוא, שבאו פנים חדשות. משמע מסיפא' דלאו דוקא בבית חתנים הנזכר בברייתא ברישא, אלא לאפוקי מדרבי יהודה דאמר אף בבית אירוסין מברכין אותה^א.

^א ר"ל דמדלא הזכיר בסיפא 'בבית חתנים' ש"מ דמברכין אותה בכל מקום, ושמע מינה דהא דנקט ברישא בבית חתנים היינו לאפוקי מבית האירוסין.

^א ראייה ודחייה זו שכוונת הברייתא ברישא לאפוקי מדרבי יהודה כתבו כן התוס' עצמם בסוכה כ"ה ב' שסברו להוכיח כן מן הברייתא וכתבו 'ומיהו אין ראייה משם דדלמא לאפוקי מדרבי יהודה קא אתי דאמר אף בבית האירוסין מברכין אותה', וכ"כ בשטמ"ק כתובות שם דאין לפרש בית חתנים לאפוקי שלא במקום חופה, אלא לאפוקי בית האירוסין, וכ"ה במאירי שם,

מברכין ואפילו בבית אחר^ג, מדסתם ולא חילק בפשטא דברייטא דכתובות.

ושיהיו שם החתן והכלה כדאמרינן בפ' הישן וכו'. מבואר דס"ל דצריך שיהיו שם החתן והכלה. ובשו"ת חסד לאברהם מהדו"ת אהע"ז ס"א ל"ד פירש שמחלוקתם בזה לשיטתם דלהריטב"א שצריך בדוקא מקום החופה בעינן שיהיו החתן והכלה, ולהר"ן דלא בעינן דוקא מקום חופה סגי באחד מהם, וא"כ ניחא גם דברי מהר"י מסעוד דלפמ"ש"כ דלא בעינן מקום חופה ה"ה דסגי באחד מהם. אלא שיש לומר דאף להר"ן הא דסגי באחד מהם היינו בסעודת הנישואין שהיו בה מתחילה החתן והכלה שבזה כל שאחד מהם עדיין במקום חשוב שעת השמחה, אבל אם מעיקרא לא בא אלא החתן י"ל דלא מהני אף לד' הר"ן, וצ"ע. ואודות המבואר בדברי מהר"ש מנזלי באגרת הבשורות דסגי בחתן לבד, עי' במאמר משלחן המערכת מש"כ בזה. ^ג דיוק זה מלשון בכל סעודה וסעודה צ"ע, דבאו ללמדנו בלשון זה תרתי דאין לברך בלא סעודה, ועוד דבסעודה יש לברך אפילו כמה פעמים ביום אחד, ומהיכי תיתי ללמוד מכאן לברך אף שלא במקום חופה, ואם משום שלא חילק הרמב"ם גם כן ליכא ראייה די"ל דאיירי בבית חתנים ולהכי בכל סעודה וסעודה יש לברך, אבל מנ"ל לומר שאף בבית אחר מברכים.

ומה שכתבו הגהות מימוני (פ"ב מהל' ברכות אות י') ודוקא בבית חתנים מברכין ברכת חתנים לשיטת התוספות והרא"ש והמרדכי דסוכה פ' הישן, וזה לשון הגמרא דף כ"ה (ב') ואמר רבי אבא בר זבדא אמר רב חתן והשושבינן וכל בני החופה פטורין מן הסוכה כל שבעה, מאי טעמא משום דבעו למיחדי וכו' עיין שם. וכתבו התוספות וז"ל, אין שמחה אלא בחופה, משמע מכאן דאם יצא חתן מחופתו אפילו כלתו עמו והולכים לאכול בבית אחר דאין מברכין שהשמחה במעונו ולא ברכת חתנים כיון דאין שמחה אלא בחופה, וכו'. ויש לומר דהאיי דיוקא לדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל לאו דיוקא הוא, דאמרי אדדיקת מרישא דאין שמחה אלא בחופה דוק מסיפא דאין שמחה אלא במקום סעודה, ובתר סעודה אזלינן היכא דהות תמן ומברכין.

ועוד ראייה גדולה שהשמיט הרי"ף ז"ל כל זאת הסוגיא דפרק הישן ולא העלה כי אם דברי רבי אבא, וזה לשון הרי"ף ז"ל (י"א ב' מדה"ר), אמר רבי אבא בר זבדא אמר רב חתן והשושבינן וכל בני חופה פטורין מן הסוכה כל שבעה.

וי"ל מאחר שהשמיטה הרי"ף ז"ל והעלה דברי רבי אבא לבד דחתן ושושבינים וכל בני חופה פטורים מן הסוכה, ואם כן מאי טעמא ולמה דחאה^{טו}, לפיכך הוצרך רבינו נסים ז"ל לתת טעם אחר משום דמקרו עוסקים במצוה, וקיימא לן^{טז} העוסק במצוה פטור מן המצוה.

ועדיין יש להקשות למה הרב המגיד משנה ז"ל לא נתן טעם להרמב"ם בפרק ו' דסוכה (ה"ג) דסובר כהרי"ף ז"ל דחתן וכל השושבינים פטורים מן הסוכה כל ז' ימי המשתה משום דהעוסק

בהשגות על המאור, והרא"ש (סי' ח'), ורבינו ירוחם נתיב כ"ב ח"ב, ומכל מקום הר"ן לא פירש כן. ואם כן בנפול יסוד זה נפל כל הבנין שבנה עליו לומר שהרי"ף לא ס"ל כסוגיא זו.

^{טו} גם בזה יש לתמוה, מנין לומר שדחה הסוגיא, הרי יש לומר שהביא רק עיקר הדין והשמיט המשא ומן כדרכו של הרי"ף בכ"מ. וביותר שתימה הוא לומר שדחה הסוגיא מההלכה, דמהיכא תיתי לדחותה, ואם משום משמעות הסוגיא דכתובות דמברך אף שלא בבית חתנים וכי מכח משמעות בעלמא דחה סוגיא מפורשת וערוכה.

^{טז} סוכה כ"ה א'.

וכתב רבינו נסים דטעמא דפטורין משום דהעוסק במצוה פטור מן המצוה. ולעד"ן נראה שיש להקשות על רבינו נסים למה נתן טעם משום דעוסקים במצוה הפך טעם התלמוד שאמר בפשיטות משום דבעי למחדי וכו'^{יז},

^{יז} יש לתמוה על קושייתו, שהדבר פשוט שהר"ן מפרש כן בדברי הגמרא עצמה, דבגמרא לא אמרו אלא דחתן ושושביניו לא יכלי לקיים מצות סוכה ושמחת חתן בהדדי, אבל היא גופא קשיא דיבטל שמחת חתן ויקיימו מצות סוכה, ועל זה פירש דהטעם משום דעוסקין במצוה הם, וכן מוכח בדבריו לעיל במתני' (י"א א' מדה"ר) שכתב להוכיח שכל שאינו צריך לטרוח כלל אלא כדרכו במצוה ראשונה יכול לצאת ידי שניהם דבכה"ג ודאי יצא ידי שתיהן ומהיות טוב אל יקרא רע, והוכיח כן מהא דפרכינן בגמרא עליה דרבי אבא בר זבדא וליכלו בסוכה וליחדו בסוכה, הרי מפורש שמפרש כן דברי הגמרא, ודברי הר"ן הללו היו בהעלם מהרב הכותב, וכן כתב בהדיא המאירי שטעם פטור חתן ושושביניו משום דעוסק במצוה, וכן מוכח בספר המאורות, וכן משמע בחי' הריטב"א (ד"ה א"ר זירא). ואמנם מהר"י מסעוד נקט בביאור דברי הגמרא דפטור חתן ושושביניו משום מצטער וכמו שכתב בסמוך ובסוף תשובתו, ופירוש זה פירושהו הראב"ד

נקט לה, דהוה מצינו למימר דשושבינין וכל בני חופה לאו מקרו מצטערין, לזה כתבה בקיצור נמרץ, וסיים וכתב ותירץ רבא משום צער חתן וכו'.

ומעתה הובררו דברי מרן בשולחן ערוך נכונים מאד לפסוק הלכה כדרכו הטוב על שני עמודי הוראה, וזה לשון מרן סי' ס"ב סעיף חמישי, מברכין ברכת חתנים אחר ברכת המזון בכל סעודה וסעודה שאוכלין שם. והוא לשון הרמב"ם, ולא חילקו שום חילוק, ודרך הפוסקים לפרש ולא לסתום, וכאן פירשו ואמרו בבית חתנים ולא בבית אירוסין, ומלשון בכל סעודה וסעודה, מתבאר² מכלל לשונם דחיוב לברך על כל סעודה וסעודה בין בבית החתן בין בבית חבירו שאוכלים שם החתן או הכלה. ומה שלא נתבאר כן בדברי מרן בב"י ז"ל, משום דרבינו הטור ז"ל לא העלה לא דברי הרי"ף ולא דברי הרמב"ם בדין זה³, דסבירא ליה כדברי אביו הרא"ש ז"ל, תדע שרבינו

² ראה לעיל שדיוק זה מלשון בכל סעודה וסעודה צ"ע.

³ תמוה, והלא הבית יוסף בדוכתי טובא הביא דעת הרי"ף והרמב"ם אע"פ שלא הובאו בדברי הטור.

במצוה פטור מן המצוה, כמו שנתן רבינו נסים טעם בדברי הרי"ף ז"ל⁴, ויש לומר מפני דסברת הרמב"ם דשושבינין וכל בני חופה לא מקרו עוסקין במצוה, ולא מקרי עוסק במצוה אלא חתן לבד, וטעמא דפטור להו מן הסוכה, משום דאי לא חדו בהדי חתן מצטערין, וכמו שכתב מרן בבית יוסף סי' תר"ם עיין שם.

ומעתה דוק והבן דלא אצטריך הרמב"ם לזאת הסוגיא דפרק הישן ולא למשמעותה, דכבר ילפינן ממימרא דרב⁵ דמצטער פטור מן הסוכה, ומפני זה הקדים⁶ דין מצטער לדין חתן ושושביניו, ומה שהוצרך הרב המגיד להביאה לדברי הרמב"ם משום סיפא

⁴ ז"ל המגיד משנה שם: וחתן וכל השושבינין וכו'. שם אמר רב חתן וכן השושבינין וכל בני חופה פטורין מן הסוכה כל שבעה ואמרו שם דטעמא משום דבעו למיכל ולמחדי בחופה ואין שמחה אלא בחופה ואין שמחה במקום סעודה. והקשו וליעביד חופה בסוכה ותירץ רבא משום צער חתן פירש"י ז"ל שהוא מצטער דלא מצו עיילי כל בני חופה בסוכה, ע"כ.

⁵ סוכה כ"ה ב'.

⁶ בהלכה ב'.